

Arta traducerii: Ileana Alexandra Orlich

Ileana Alexandra Orlich este absolventă a Facultății de Limbi și Literaturi Străine a Universității București, specializarea Engleză-Română. În 1987 își ia doctoratul în Engleză și Literatură Comparată la Arizona State University din Statele Unite, unde lucrează și în prezent în cadrul departamentului de Limbi și Literaturi Străine a Colegiului de Arte Liberale și Științe. Este director al programului de vară pentru România și țările centrale-europene al Universității Arizona. A tradus în românește autori americani contemporani (Tom Stoppard) și în engleză autori români (Sadoveanu, Slavici). A publicat și în România (Hala Săngii - traducere și comentarii critice, Editura Fundației pentru Studiul European, 2001; *Cușora* - traducere și comentarii 2002; *Mara* - traducere și comentarii critice, Editura Fundației Culturale Române, 2003; *Povești din Hanul Ancuței*, București, Editura Institutului Cultural Român, 2004; *Războiul*, traducere a piesei de Tom Stoppard, București, Unifox, 2004; La Editura Universității Columbia din New York a publicat volumul *Seven Bodies: The Women of Modern Romanian Short Fiction* - 2002. (A.S.)

Într-o toamnă arie am auzit multe povești la Hanul Ancuței. Dar asta s-a întâmplat într-o depărtată vreme, demult, în anul când au căzut de Sânti le ploți alprance și spunea oamenii că ar fi văzut balaur negru în noaptea, deasupra poboalelor Moldovei. În aceste paseri cum nu s-au mai pomenit s-au învolburat pe furând, vâlnind spre risărit; și moș Leonțe, cerșetând în cartea lui de zotii și tâlmăcind semnele lui tracie-impărat, a dovedit cum că acele paseri cu penele ca bruma s-au ridicat rîdicite din ostrovele de la măriștea lumii și arată veste de război între împărații și țelșag la via de vie.

Apoi într-adevăr, împăratul-Alb și-a ridicat muscații lui împotriva limbilor păgâne, și ca să se împănescă zodiile, a dăruit Dumnezeu rot în podgoriile din Jarado-Jos de nu mai aveau vierii unde să pule mustați. Și-au porrit din părțile noastre cărîngii ca s-oducă vin spre munte, și-atuncea a fost la Hanul Ancuței vremea petrecerilor și a poveștilor.

Tabelele de cără nu se mai întovescu. Lăstarii cîlnau fără oprire. Când cădeau

Ceahlău și Halăuca, iar după ce se cufunda soarele înpre trîrîmul celălalt și toate ale depărtării se ștergeau și lunea în tainice neaguri, - fucurile luminau zădărnice de piatră, gurile negre ale ușilor și ferestrelor zăbrele. Contenea câte un răstimp versuri literarilor, și porneau poveștile...

Săteea stîlp acolo, în acele zile grase și vesede, un răzăg strălin, care mie îmi era drag foarte. Închinea oala către toate obrăzele, asculta cu ochii duși cîntecule lăstărilor și se liza în întrecere pînă și cu moș Leonțe în tălcuirea tuturor incurtorilor de pe lumea asta... Era un om nalt, cărunt, cu față uscată și așine brăzdată. În jurul mustații tușinate și la coada ochilor mîlțel, pielea era scrîșelată în creșuri mărunte și nemădărate. Ochii lui era aprig și neguroși, obrăzi cu mustați tușinate părea că rîde cu tristețe.

Îl chema Ionță comisul. Dumnezeu lui Ionță comisul avea o pungă destul de grea în cîlniri, sub străiele de șac sur. Și venise cîlnire pe un cal vrednic de mirare. Era calul din povește, înainte de a mânca țipsa cu jar. Numai pielea și ciolanul! Un cal roib,

aș putea să v-o spun, dacă m-ascultați...

- Cum să n-ascultăm, cucoane Ionță? Mai ales o poveste din vremea lui Mihail Vodă Sturza!

- Și mai ales din vremea tinerețelor mele... răspuse răzăgul, serios. Pe vremea aceea, tot în acesta loc ne aflam, în preajma fucurilor și a carilor cu must, cu alți oameni care acum s-oale și ucole; și-n jurul nostru umbra Ancuței cealaltă, mama acesteia, care și ea s-a dus într-o lume mai puțin veselă. În vremea aceea stam cu năclăit foarte, într-o zi, în ușa hanului, cu oala în mîna stîngă și cu frîul lepei în dreapta... Și Ancuța cealaltă ședeă ca și asta, tot în locul acela, rezemată de ușorul ușii, și asculta ce spunea eu... Ce voi fi spus atunci nu știu, - au fost vorbe care au zburat ca și frunzele de toamnă...

Comisul Ionță zămbi fără vesedie, în mustața-i tușinată și aspră, pe când noi toți cei de față, gospodari și cărîngii din Jarado-Sus, ne așezam în juru-i pe butuci și pe proșuparile carilor, cu bărbile înălțate și cu ochii rotunzi. Ancuța cea tânără sta în prag, rezemată de ușor; și-o bătea soarele de

Hanu - Ancuței

Mihail Sadoveanu

unii, doborîrți de tradă și de vin, se ridicau alții de prin ostrovele hanului.

Ș-aștea oale au farnat bălăntorii, de s-au crucă doi ani mizerie care se duceau la lărg la Roman. Și, la fucuri, oameni încercați și meșteri frigeani hărtane de berbeci și de viței, ori pîrșăleau clean și mresnă din Moldova, iar Ancuța cea tânără, tot ca mă-sa de sprincenată și de vicleană, umbra cu un spiriduş încoale și-nocoe, rumână la obrăzi, cu catrința-n brău și cu mînicile subcoate: împărșea vin și mîncări, rîsete și vorbe bune.

Trebuie să știți dumneavoastră că hanul acela al Ancuței nu era han, - era cetate. Avea niște ziduri groase de ici pînă acolo, și niște porți ferecate cum n-am văzut de zilele mele. În cuprinsul lui se puteau opoși oameni, vite și cărîngi și nici habar n-aveau dinpre partea hoșilor...

La vremea de care vorbesc, era lînsă pace în țară și între oameni bună-voire. Porțile stăteau deschise ca la Domnie. Și prin ele, în zile line de toamnă, puteai vedea valea Moldovei cît bătea ochii și păcetele munților pe păduri de brad pînă la

pîntenoș de trei picioare, cu șaua naltă pe dînsul, neclintit într-un dos de părete, cu mînușchii de ogîrni sub bot...

«Eu aici îs trecător... cuvînta, cu oala în mîni, dumnealui Ionță comisul; eu încălic și pornesc în lumea mea... Roibu meu îs totdeauna gata, cu șaua pe el... Cal ca mine n-are nimeni... Încalce, îmi pînesc cîcîcula pe-o ureche și mă doc, nici nu-mi pasă...»

De dus însă nu se ducea. Săteea cu noi. - Într-adevăr... îi răspuse într-un rînd moș Leonțe; cal ca al dumitale nu se găsește să umbli nouă ani, la toți împărații pămîntului! Numai pielea lui câte parale face! Când mă gândesc, m-apucă groaza...

- Să știți dumneața, prietene Leonte! strîgă răzăgul zbrărlîndu-și mustața tușinată. Asemenea cal uscat și tare nu șie de nevoie nici de tradă. La mîncare se uită numai c-un ochi și nu se supără cînd îs lînsă neadîpăat. Și șaua parcă-i dintr-însul. Aista-i cal dintr-o viță aleasă. Se trage dintr-o lapă tot pîntenoagă, cu care m-am fudălit eu în tinerețele mele și la care s-a uitat cu mare umire chiar măria-sa Vodă Mihalache Sturza...

- Cum s-a uitat cu umire, cucoane Ionță? Era tot așa de slab?

- Se-nțelege. Asta-i o poveste pe care

toamnă plează, aurindu-i jumătate de obrăz. În vale, aproape, stăcea Moldova printre zăvoaie, și departe se vedeau munții, - takazari de cremene sub păcle albastre.

(Fragment din povestirea „Lapa lui Vodă”)

Casa lui Mihail Sadoveanu de la Vănturi-Neamț

One golden autumn I heard many a tale at Ancuța's Inn. But that was long ago, during the year in which such awful rains fell on St. Elijah's Day that people said that they had seen a black dragon up in the clouds over the overflowing water of the Moldova River. They also saw some birds, the like of which had never before been seen, whirl in the storm and sail towards the East.

And Moș Leonte, consulting his almanac and explaining the signs of Emperor Heraclitus, showed that these birds, whose feathers were the color of frost, had been borne hither by the winds that rose from the islands at the edge of the Earth and foretold war between Empires, as well as an abundant grape harvest.

And the White Emperor did indeed throw his Muscovites against the pagan world, and, that the stars should fulfill their prophecies, God gave such abundant crops to the vineyards of Lower Moldavia that the vintners didn't have enough barrels for their wine, and the cutters from our parts set out to bring the wine to the mountains.

At the time I'm speaking of there was still peace in the land and good will amongst men. The gates of the Inn stood wide open like those at the Prince's court. And on mild autumn days you could see the Moldova Valley through them, stretching as far as the eye could see, and the mountain mists on the evergreen forests as far away as Ceablu and Hălăuța. And, when the sun buried itself in the other world and the distant landscape dimmed and slid into dark mystery, the fires in the courtyard lighted up the stone walls, the dark recesses of the doors and the latticed windows. Then the musicians' songs would cease for a while and the stories begin.

Standing there like a pillar in those fat and happy days, was a freeman from elsewhere, and he was very dear to me. He would raise his mug to everyone, listen to the songs of the Gypsy musicians with a far-away look in his eyes, and could even hold his own with Moș Leonte when it came to expounding upon everything on earth. He was a tall, grey-haired man with a wizened and deeply wrinkled face. His skin was

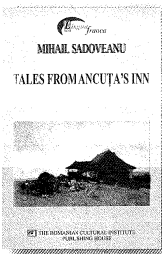
"Hey, listen up, friend Leonte!" he shouted, his short moustache bristling. "A horse like this, dried up and tough, knows neither hunger nor fatigue. He just glances at his feed, and doesn't get upset when I leave him without water. And you'd think the saddle had grown right out of his back. Oh, he's a pedigreed horse, all right. His dam was white-spotted like him. I bragged a lot about her in my youth, and ever His Highness Prince Mihail Sturza was amazed when he beheld her."

"Why was he so amazed, sir? Was she also so scrawny?"

"Of course. That's a story I'd tell you, if you'd care to listen."

"How could we not listen, Master Ionță? Especially if it's a story from the days of Prince Mihail Sturza?"

"And even more, a story from my youth", answered the Comis seriously. In those days we were at this same place, amidst the fires and cart-loads of new wine, but with people who are now dust and ashes. And bustling about was the other Ancuța, this one's mother, who has also left

Bara Alexandru Orlich graduated from the University of Foreign Languages and Literatures in Bucharest in 1977. She took her Ph.D. in English and Comparative Literature of the Arizona State University in 1987. She is currently working at the same University as Associate Professor of Languages and Literatures. She is also the Director of the Romanian and Central-East European Summer Program. She translated into Romanian contemporary American authors (Tom Stoppard) and into English Romanian authors (M. Sadoveanu, I. Slavici). She has published in Romanian (Heta, Sans) - Translation and Critical Commentary, Cluj, European Studies Foundation Publishing House, 2001; *Clovesandra* - Translation and Critical Commentary, Cluj, European Studies Foundation Publishing House, 2002; *Silent Bodies - the Women of Modern Romanian Short Fiction*, East European Monographs, New York, Columbia University Press, 2002; *Mara* - Translation and Critical Commentary, Bucharest, Romanian Foundation Publishing House, 2003; *Tales from Ancuța's Inn* - Translation and Critical Commentary, Bucharest, Romanian Institute of Culture, 2004; Tom Stoppard's play, *Travesture* in Romanian, Bucharest, UNIVTEXT publishing house, 2004. (45)

Tales from Ancuța's Inn

Then came the time for revelry and storytelling at Ancuța's Inn.

Convoys of carts rumbled along outside incessantly. The folk musicians played and sang inside ceaselessly. Whenever one of the musicians would collapse from exhaustion and wine another would jump up and take his place.

And the men drinking smashed so many mugs and jugs that, for two years afterwards, women crossed themselves while passing the Inn on their way to the marketplace at Roman. And, at the fires, tried and true masters roasted choice cuts of ram and veal, or grilled fish fresh from the Moldova River. And Ancuța the Younger, every bit like her mother, with her arched eyebrows and her shyness, skittered elf-like hither and thither, rosy-cheeked, with her skirts tucked into her waistband and her sleeves rolled up, dishing out wine and food, laughter and friendly words.

You must know, good people, that Ancuța's Inn was not merely an Inn, but a genuine fortress. It had walls as thick as from here to way over there, and barred gates such as I've never seen in my life. People, cattle, and carts could take shelter within and be without fear of the thieves and robbers.

etched with innumerable small creases around his close-cropped moustache and his small eyes. His eyes were passionate and misty. His face, with its short moustache, seemed to smile sadly.

His name was Comis Ionță. Now this Comis Ionță had a fairly fat purse on his belt, under his coarse, grey clothes, and he had come to the Inn mounted on a horse which merited some wonderment. It was the horse from the legend, before eating a plateful of hot coils. Nothing but skin and bone! A bay horse with white spots on three legs and a high saddle on his back, standing motionless against the wall, with a handful of leftover hay stems under his nose.

"I'm just passing through here", Comis Ionță always said, his mug in his hand. "I'm going to jump into the saddle and be on my way. My boy is always ready with his saddle on his back. Nobody has a horse like mine. Nip, I'm going to get on him, cock my hat and leave, don't you worry."

Yet he didn't go. He stayed with us. "Truly?" Moș Leonte answered him one day. "You couldn't find another horse like yours - even if you wandered about all the Empires of the world for nine years! His hide alone must be worth a fortune! Just thinking about it terrifies me."

us for a less happy world. Well, one day I was standing in the doorway of the Inn - and I was very sad - and I had a mug of wine in my left hand and the mare's reins in my right. And the other Ancuța was sitting like this one in the same place, leaning against the door frame, and was listening to what I was saying. What I may have said then, I don't know. They were words that have flown away like autumn leaves."

Here Comis Ionță smiled without joy under his short, rough moustache, while those of us present, householders and cutters from Upper Moldavia, seated ourselves around him on logs and on cart shafts, with raised chins and round eyes. Ancuța the Younger sat at the doorway, leaning against the frame: the autumn sun shot its slanting rays at her, gilding one of her cheeks. In the valley, nearby, the Moldova River sparkled amidst the surrounding forests, and, farther away, the mountains could just be seen - waves of flint under blue mists.

(Excerpt from
"The Prince's Mare")

